

Utdrag ur

GANTHEM KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2010

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Ganthem kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av metall	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av sten	Antikvarie Sara Strindevall
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.

Inventering av inventarierna i Ganthem kyrka 1998-2000, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Ganthem kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Ganthem kyrka, upprättat 1994 och 1995 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringnings seder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band IV:2, 1952

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Byggnadshistoria i årtal

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:
s. 1100-tal	Nuvarande koret och absiden byggdes (GK; SvK anger 1180).
o.1200	Dopfont av "Hegvald" (GK; SvK anger o 1100). Triumfkrucifix (GK; SvK anger o 1210).
1210	Byggnadsår enligt Strelow (SvK).
t. 1200-tal	Nuvarande långhuset byggdes. Tornet påbörjades (GK; SvK anger 1210).
o. 1250	Tornet fullbordades (GK; SvK anger 1230-talet).
1300-talet	Retabel, nu i SHM (GK).
1400-talet	Muralmålningar i långhuset (GK). Kyrkklocka (SvK; GKR anger o 1450).
1655	Predikstol (GK; SvK och Hilfeling anger 1665)).
1600-tal	Korbänk, även använd som sakristia (SvK).
1704	Nya bänkar (SvK).
1708	Nummertavla (SvK).
1729	Predikstolen målad (SvK).
1754	Reparation av tornhuven (SvK).
1751	Predikstolens baldakin inköpt från Fole kyrka (SvK).
1758 (trol.)	Trädragstag i tornbågen (SvK).
1760	Brudbänk (SvK).
1767-68	Nya bänkar, målade av Nils i Stenkumla (SvK).
1768	Trädragstaget målades (SvK).
1700-tal	Mässingskrona (SvK).
t. 1800-tal	Det sydöstra absidfönstret togs upp (SvK).
(?)	
1800-talet	Fönstren förstörades (GK).
1852	Faltaken på kor och långhus ersatta med tegeltak (SvK; Säveteckning i ATA daterad 1864 visar dock faltak på hela kyrkan).
1857	Fasaderna spritputsades (SvK).
1876	Kyrkogårdsmur, stiglucka revs (SvK).
1878	Trädplantering på kyrkogården (SvK).
1882	Restaurering, delvis efter förslag av arkitekt E. V. Langlet: <ul style="list-style-type: none">– Ny inredning, bl.a. läktare, altarring, lösa bänkar istället för slutna bänkkvarter.– Överkalkning av delar av målningarna i långhuset.
1882	– Triumfkrucifixet togs bort från triumfbågen, korbänken/sakristiskranket flyttades till korets nordvästra hörn.

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:
	<ul style="list-style-type: none"> – Södra långhus- och korfönstren vidgades, nytt rosettfönster ovanför västportalen. – Omläggning av korets och långhusets tegeltak. – Nya kolonnetter i södra långhusportalen (?) (SvK). Dragstag i koret, tornpanel på absiden (?); finns år 1900 enl. foto i ATA).
1886	Triumfkrucifixet hängdes upp på N korväggen. Dopfunten flyttades från ringkammaren till koret (SvK).
1900	Tornhuven förstördes av brand (SvK). Det medeltida retabet sålt till SHM (GK).
1901	Ny altartavla (kopia av 1300-talsretabet) efter ritning av C. W. Pettersson. Ny tornhuv efter ritning av Nils Pettersson (SvK).
1902	Trädragstaget i tornbågen avlägsnat (SvK).
1913	Vägg i tornbågen. Orgelharmonium på läktaren (SvK).
1928	Triumfkrucifixet konserverades av konservator C. W. Pettersson varvid den medeltida törnekronan byttes ut (ATA). Krucifixet återupphängt i triumfbågen (SvK).
1930	Sakristian byggdes efter ritningar av arkitekt Knut Nordensköld, Stockholm (GK; ATA). Värmeledning med lågtrycksånga (SvK).
1932	Tegeltaket på koret lades om (ATA).
1945	En ristning i putsen på tornkammarens S vägg i form av ett ornament, en kyrka och en man med sköld och svärd ridandes en drake noterades (ATA).
1966-67	Ut- och invändig restaurering efter förslag av domkyrkoarkitekt Eiler Græbe, Lund (GF, ATA): <ul style="list-style-type: none"> – Utvändig puts ersatt med fogstrykning. – Omläggning av tegeltaken, murverksförstärkningar av kor och absid (ingenjör Gunnar Hammarlund, Göteborg; GA). – Invändigt togs delar av muralmålningarna fram (konservator: Erik Olsson Sanda). – Träväggen i tornbågen samt läktaren revs (GK). – Elvärme installerades. (GF).
1979	Restaurering och konservering av altartavla av Peter Tångeberg (ATA).
1986	Utbyggnad av sakralskåp i sakristian (GF).
1988	Ledstång vid västportalen (GF, ATA).

ÅR **BYGGNADSDEL ETC.:**

- 1995-96 Utvändig och invändig restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby, entreprenör Gotlandsbyggen, Hemse:
- Delar av tornhuven byttes ut, ny panel och spirstock.
 - Klockdäcket rengjordes, utkastaren byttes ut och klockbocken reparerades och tjärades.
 - Takstolar reparerade på alla byggnadsdelar, kor- absid – och sakristitak fick ny bördning och falar.
 - Fasader och ankarslutar rengjordes.
 - Naturstensytor rengjordes och foglagades.
 - Ljus- och ljudgluggar försågs med nät och fönsterbågar restaurerades.
 - Åskskyddsanläggning kompletterad.
 - Vindarna städades och inspektionsbryggor byggdes på samtliga vindar.
 - Kolonnetten i ljudglugg åt S stabiliserades (GF, ATA).
- 2000 Liggande kalkstenschäll konserverad av Stenkultur i Sthlm AB. Konservering av predikstolens baldakintak av Marja-Liisa Alm (GF).
- 2002 Beslut om nytt Mariaaltare och minneslund (GF).
- 2005 Beslut om konservering av likvagn (GF).
- 2006 Beslut om förbättrad textilförvaring efter åtgärdsprogram av Lotine (GF).

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (24/10 2007).
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf-Svahnström, Gotlands Kyrkor, 1991
GKR	I. Rohr, Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985
Inskr	Inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens historiska museum, Stockholm
SvK	Sveriges Kyrkor
t.	Tidigt